

Samarbejde med udsatte mennesker med grønlandsk baggrund

2021

Hjemløseenheden
Socialforvaltningen
Københavns Kommune

Indhold

Fakta om Grønland og København	4
Tillid i samarbejdet	5
Sprog og kommunikation	6
Råd og vejledning	9
Viden om traumer	12

Introduktion

Formål

Udsatte grønlændere udgør en forholdsvis lille gruppe blandt grønlandske borgere i Danmark og blandt gruppen af udsatte borgere. De lever med de samme udfordringer som andre udsatte. Men erfaringer fra fagfolk, der møder udsatte grønlændere i det daglige arbejde, viser, at der kan være særlige udfordringer i forhold til at hjælpe udsatte grønlændere, for eksempel med bolig og beskæftigelse.

Denne tekst forsøger at kaste lys over de forhold, der bidrager til disse udfordringer. Det er hensigten at bidrage med enkle greb og tips til professionelle, som samarbejder med udsatte grønlændere om deres livssituation, hvad enten det drejer sig om helbred, job, eller sociale forhold.

Viden

Indholdet i folderen bygger på en vidensindsamling og er udarbejdet i samarbejde mellem *Socialpolitik og Udvikling* og *Hjemløseenheden* i Socialforvaltningen i Københavns kommune samt *Fagforum*. Fagforum består af medarbejdere på tværs af kommunale og private tilbud, som til daglig arbejder med udsatte grønlændere i København. De har bidraget med viden i form af interviews om udsatte grønlændere i det københavnske gademiljø. Derudover indgår interview med enkelte forskere med viden om traumer og udsatte grønlændere i Danmark.

Fakta om Grønland, København og udsatte borgere er baseret på tal fra Grønlands Statistik, Københavns Kommunes Statistikbank og Hjemløse-tællingen 2019.

Teksten omhandler udelukkende udsatte grønlænderes behov og udfordringer.

Indhold

Du finder seks korte afsnit. Indledningsvis lidt statistik om geografi og udsathed i afsnittet *Fakta om Grønland og København*. Derefter følger afsnittene *Tillid i samarbejdet*; *Sprog og kommunikation*; *Rådgivning og vejledning* og *Viden om traumer*. Alle afsnit indeholder viden om de livsvilkår, som udsatte grønlandske borgere i København, lever med, og om anbefalelsesværdige opmærksomheder til professionelle. Allersidst finder du i afsnittet *Kontakt* enkelte henvisninger, som du kan bruge, hvis du ønsker mere viden.

God læselyst.

Fakta om Grønland og København

Grønland

Danmark

Verdens største ø
2.166.086 km²

Danmarks hovedstad 92 km²

Ca. 56.000 indbyggere
Befolkningstæthed:
ca. 0,14 per km²
(her er indlandsisen ikke inkl.)

Ca. 638.000 indbyggere
Befolkningstæthed: ca. 7000
per km²

I hovedstaden Nuuk bor der ca. 18.800 indbyggere. Resten af indbyggerne er fordelt på 16 byer og ca. 60 bygder. Den næststørste by Sisimiut har ca. 5.600 indbyggere. En bygd kan variere fra knap 500 indbyggere til en lille håndfuld.

Københavns indbyggere er fordelt på 10 bydele. Alene i Indre By bor der godt 56.000 svarende til det samlede indbyggertal i Grønland.

81 procent af Grønland er dækket af is. Grønlænderne er derfor bosat ved kysterne. Næsten hele Grønlands befolkning bor i Sydgrønland og Vestgrønland, mens kun ca. 10% bor i Østgrønland og Nordgrønland.

I Danmark bor der knap 17.000 grønlandskfødte borgere.

Fakta om udsatte borgere

I 2019 blev der registreret 6.431 hjemløse borgere i Danmark. Godt 1400 hjemløse befinder sig i København. Rundt regnet 5200 hjemløse i Danmark har dansk baggrund, og blandt dem har lige over 500 grønlandsk baggrund. Fagforum estimerer dog, at der er 1000-1500 udsatte grønlændere i Danmark.

Tillid i samarbejdet

Som repræsentant for det offentlige, kan det være hjælpsomt at være ekstra opmærksom på at arbejde med at etablere tillid til den grønlandske borger, du møder. Det er der flere grunde til:

- Historisk har relationen mellem grønlændere og danskere været præget af ulighed og tvang. Dette historiske forhold kan desværre fortsat spille negativt ind i mødet mellem grønlændere og danskere
- Derudover oplever mange grønlandske borgere og særligt udsatte grønlændere i Danmark at blive mødt af fordomme. F.eks. om, at alle grønlændere drikker
- Mange udsatte grønlændere har ofte dårlige erfaringer med mødet med systemet med sig fra Grønland
- Mødet med det offentlige system i Danmark kan nemt blive præget af gensidige misforståelser på grund af sprogbarrierer
- Udsatte grønlændere er socialt udsat på mange parametre. Bl.a. kan traumatisering spille ind og gøre det ekstra svært for vedkommende at deltage i samtalen

Greb, der kan underbygge tillid

- Vær opmærksom på sproglige udfordringer
- Vis interesse for grønlandsk kultur og sprog, og spørg gerne ind til, hvor i Grønland borgeren kommer fra (brug evt. kortet på side 8)
- Spørg ind til borgerens baggrund - har han/hun f.eks. børn, hvad med erhvervserfaring og lignende
- Det kan underbygge tilliden at prøve en grønlandsk glose af for at forsøge at underbygge en mere ligeværdig relation
- Hvis det er muligt, kan det være en fordel kun at have ét enkelt eller få emner på dagsordenen for at skabe bedre rum til at lykkes med gensidig forståelse og enighed i samtalen.

Sprog og kommunikation

Ret til tolk og sprogundervisning

Der er stor variation i grønlandske borgeres kunnen i forhold til det danske sprog, og ikke alle taler dansk. Hvis borgeren ikke taler flydende dansk, så er det væsentligt at holde pauser i samtalen, så vedkommende har tid til at oversætte inde i hovedet. Tal langsomt, så borgeren har tid til både at forstå det, der bliver sagt, og formulere et svar.

Der kan også være brug for hjælp til at oversætte og forstå indholdet af eventuelt skriftlige produkter, du som professionel overbringer borgeren. Vær desuden opmærksom på, at grønlandske borgere, ligesom andre borgere, der ikke behersker det danske sprog fuldt ud, har ret til tolk i mødet med det offentlige. Der er stor forskel på vestgrønlandsk (som er det officielle sprog), nordgrønlandsk og østgrønlandsk. Så vær opmærksom på, hvilken del af Grønland borgeren er fra, når du rekviderer en tolk. Grønlandske borgere, der ikke taler dansk i et omfang, så de kan begå sig i det danske samfund, har desuden ret til danskundervisning.

Sproglige nuancer og udtale

Dansk og grønlandsk er meget forskelligt. En særlig forskel er, at grønlandsk er meget mere beskrivende end dansk. Et eksempel er det danske ord "bord", som på grønlandsk har den mere beskrivende betegnelse "stedet-hvor-man spiser". Ligesom ordstillingen er anderledes; hvor man på dansk ville sige "jeg har fået en stol" ville man på grønlandsk sige "stol, jeg har". Derfor kan det være svært at oversætte ord og begreber direkte.

Også udtalen er meget forskellig. I en lille lydguide på www.sermersooq.dk kan du se stavemåden og høre hvordan grønlandske basisgloser udtales.

Derudover er kropssprog og mimik en stor del af kommunikationen for mennesker, der taler grønlandsk. For eksempel er det at godt at vide, at:

- Rynker man på næsen, betyder det "nej" (også selvom man måske siger ja)
- Løfter man øjenbrynene og siger ja, betyder det "ja"
- Løfter man skuldrene, betyder det som regel "ved ikke"

Endnu en forskel er, at danskere ofte er mere talende end grønlændere.

Derfor kan det være hjælpsomt at have fokus på at holde pauser. Lidt kærteret kan man sige, at der ikke findes pinlig tavshed i Grønland, så tal gerne langsomt og hold mange pauser.

Tips til kommunikation

- Afklar, om der er behov for tolk, og gør borgeren opmærksom på, at tolk er en mulighed
- Undgå at afslutte sætninger med "ikke" da det kan opfattes som det modsatte af det, du mener. Siger du: "Så mødes vi igen på tirsdag ikke?", kan det misforstås som "Så mødes vi ikke på tirsdag"
- Kom gerne med eksempler, når du taler, og brug billeder, historier, små fortællinger og billedsprog til at forklare, hvad du mener
- Dog er det vigtigt at have fokus på at være konkret og klar i kommunikationen. Undgå lange forklaringer og fyldord. Forklar i stedet tingene så enkelt og tydeligt som muligt
- Bed gerne borgeren om at gentage informationen, så du sikrer dig, at der ikke er nogle misforståelser
- Undgå eller forklar gerne ironi

Råd og vejledning

Udsatte grønlændere kommer med nogle anderledes kulturelle erfaringer, som gør, at de kan have behov for hjælp til at begå sig i det danske samfund. Derfor følger der i dette afsnit nogle udvalgte pointer, som det kan være hjælpsomt for dig som professionel at have fokus på i samarbejdet.

Hjælp til at finde vej i systemet

Sammenlignet med grønlandske forhold kan det offentlige danske system forekomme stort og uoverskueligt. Udsatte grønlændere kan have behov for bistand til at finde rundt i, hvilke instanser der kan hjælpe med hvad.

Møder og aftaler

I det danske system forventes det af alle borgere, at de svarer på henvendelser fra det offentlige, og man møder op på bestemte tidspunkter, hvis man bliver indkaldt af det offentlige. Udsatte borgere, der er vokset op i Danmark, er ofte vant til, at vi alle har en lang række af rettigheder, og at man kan få hjælp af systemet, hvis man har behov for det. Det er ikke givet, at en udsat grønlænder har det samme indblik i, hvordan systemet i Danmark fungerer.

Når det kommer til aftaler, så er vi danskere ofte planlæggende og vil gerne vide, hvem der ringer på døren. I Grønland er der i højere grad tradition for at handle mere spontant, tilpasse aftaler afhængigt af, hvad dagen bringer og droppe ind hos hinanden spontant. Denne forskel kan nogle gange komme på tværs i samarbejdet. Derfor kan du som professionel med fordel forventningsafstemme en ekstra gang ift. møder og aftaler.

Uddannelse og erhvervserfaring

Det grønlandske uddannelsessystem er ikke en-til-en sammenligneligt med det danske. Det kan derfor ikke tages for givet, at en 9. klasses eksamen fra Grønland svarer til en dansk.

En del udsatte grønlændere har erhvervserfaring og en arbejdsidentitet med sig fra Grønland. Men sociale og kulturelle koder er svære at aflæse, særligt hvis man har svært ved dansk, og der kan være tvivl om, hvad der er af forventninger, rettigheder og pligter i Danmark. Især den ældre generation er ikke nødvendigvis vant til at bruge internet eller skrive ansøgninger, da adgangen til internet i Grønland har været begrænset, og de tidligere typisk har fået job via netværk.

Rettigheder og pligter

En anden relevant opmærksomhed som professionel er desuden vejledning i de handlemuligheder, borgeren har. F.eks. er det vigtigt, at du har fokus på at vejlede i:

- Hvad borgeren har krav på i forbindelse med den ydelse, som du rådgiver om f.eks. tolk, bisidder, klagevejledning mm.
- At et afslag i én sammenhæng ikke er det samme som, at det på et senere tidspunkt og under andre omstændigheder ikke vil kunne lade sig gøre. F.eks. at blive skrevet op til en bolig
- Desuden kan borgerne have gavn af meget konkret at få at vide, hvad deres forpligtelser er. Eksempelvis, at der skal søges ét job om ugen eller lignende, for at beholde den givne ydelse

Praktisk adgang til systemet

Vær opmærksom på at afklare, om borgeren har de adgange, der er basale i forhold til at få hjælp. For eksempel om borgeren har et aktivt Cpr.nr., er tilmeldt e-Boks og har et Nem-ID.

Helbred og stoffer

Erfaringer viser, at udsatte grønlandere kan gå længe med helbredsmæssige udfordringer uden at bede om hjælp. Hvis du erfarer, at borgeren har helbredsmæssige problematikker, er det derfor vigtigt at tage det alvorligt og hjælpe til en hurtig udredning.

Ofte er udsatte grønlandere ikke vidende om, hvor eller at de kan få hjælp vedrørende helbredsmæssige problematikker. Derfor kan det være hjælpsomt at have fokus på at hjælpe på vej til rette instans, hvis du oplever, at borgeren har et helbredsmæssigt ubehandlet behov og er motiveret for behandling.

En grønlandsk borger i Danmark, har ret til alle ydelser efter Serviceloven. Er borgeren bopælsregistreret har borgeren også ret til ydelser efter Sundhedsloven.

Hvor det tidligere var alkohol og hash, der fyldte blandt udsatte grønlandere, er det nu også hårdere stoffer - særligt hos den yngre gruppe af udsatte grønlandere.

Særligt om retten til socialpension

I december 2019 kom der ny lovgivning, som letter overførslen af tilkendt pension mellem Grønland og Danmark. For at få overført pension fra Grønland til Danmark skal borgeren møde op i jobcenteret og melde sig som ledig selvforsørgende.

Overførsel af højeste pensionssats samt vurdering af overførsel af lavere pensionssatser sker ved, at man kontakter CAB, Center for Afklaring og Beskæftigelse i København. Borgeren kan ansøge om overførsel inden for det første år, vedkommende er i Danmark. I denne periode kan borgeren med den nye lovgivning fortsat modtage pension fra Grønland.

Viden om traumer

Hvorfor interessere sig for traumer?

Mange udsatte grønlændere har været ude for en række oplevelser og hændelser, der har medført traumer. Ofte i en grad, så der er tale om det, der kaldes polytraumatisering. Det vil sige, at man har været udsat for traumer på flere fronter. Det kan være overgreb i barndommen, omsorgssvigt, vold i familien, massivt misbrug eller voldtægt. En stor del kender også nogle, der har begået selvmord, og har måske været vidne til selvmord og vold.

De traumer, borgeren eventuelt har med i bagagen i kombination med den livssituation, borgeren befinder sig i, kan skabe barrierer i samarbejdet. Det betyder ikke, at du skal være ekspert i traumer eller kunne behandle dem. Men det kan være godt at have en baggrundsviden og nogle greb, som klæder dig bedre på i mødet.

Generelle symptomer og følgevirkninger af traumer

Et menneske med traumer vil have en række udfordringer, som påvirker vedkommendes adfærd og formåen. Beskrivelsen af symptomer og følgevirkninger kan give dig et billede af, hvad det er borgeren slås med.

Der er tre kernesymptomer på traumatisering:

1. Undgåelsesadfærd: f.eks. at borgeren forsøger at undgå særlige steder, personer eller andet, der hænger sammen med traumeoplevelsen
2. Genoplevelse: flashbacks og minder, der pludseligt og uønsket dukker op i både vågen tilstand og under søvn. Du vil måske opleve, at borgeren pludselig bliver fjern i blikket og ikke er "til stede" midt i en samtale

3. Vagtsomhed: et vedvarende kropsligt og mentalt alarmberedskab.

Du kan måske opleve, at borgeren bruger al sin energi og koncentration på at være på vagt og derfor har svært ved at fokusere på andet.

Derudover kan den traumatiserede ofte opleve at have svært ved at sove, have humørsvingninger og være irriteret. Et traumatiseret menneske er sensitiv over for stimuli, som for eksempel lyde, mange mennesker eller trafik og kan have en tendens til at fare sammen ved det mindste. Der kan desuden vise sig somatiske symptomer som hovedpine, mavepine, hjertebanken, og temperaturforandringer.

Traumer kan derudover medvirke til, at den ramte føler skam, har en følelse af at være permanent ødelagt og ineffektiv, føler sig mislykket og oplever en vedvarende følelse af at være truet. Alt sammen noget, der kan føre til mindreværd, social tilbagetrækning, at vedkommende bliver opgivende, og eventuelt fjendtlig.

I tillæg kan symptomer som koncentrationsbesvær og problemer med hukommelsen udgøre udfordringer i den traumatiseredes dagligdag.

Traumer og udsathed

Når man kommer til Danmark fra Grønland, skal man både forholde sig til en ny kultur og et sprog, man ikke nødvendigvis er hjemme i. Er man samtidig socialt udsat, vil man ofte befinde sig et i gade- og misbrugsmiljø, som er krævende og kan være voldsomt at begå sig i. Det er en stor belastning for et menneske med traumer både at skulle kæmpe med traumesymptomer og med at få dækket sine basale behov for mad, søvn, en trykbase og så videre.

Greb til samarbejde med borgere med traumer

Når du skal samarbejde med et traumatiseret menneske, er det vigtigt at hjælpe vedkommende til at være i ro. Ellers kan det være vanskeligt for ham eller hende at fokusere på det, I skal sammen. Derfor er rammerne for jeres møde vigtige.

Fysiske rammer for mødet

Mange stimuli, en uvant ramme eller en uhensigtsmæssig placering i rummet er alt sammen noget, der kan "trigge" et traumatiseret menneske. Overvej derfor, om der er mulighed for, at:

- mødes udendørs, hvor følelsen af at være fanget eller trængt op i en krog mindskes
- gå en tur i naturen, et grønt område eller andre rammer, hvor der er færre stimuli. At bevæge sig kan desuden hjælpe borgeren til at være i ro
- I kan mødes i et lokale med god plads, hvor borgeren selv kan vælge en behagelig placering i rummet (og f.eks. undgå at sidde med ryggen til døren)

I selve samtalen kan det også være en god idé at skabe pauser ved at veksle mellem de lidt tungere emner, I måske skal igennem, og mere dagligdags ting.

Henvis

Undgå at gå ind i traumerne med borgeren, da det kan forårsage en re-traumatisering. Åbner borgeren selv op om traumerne, så vær tydelig om, at du ikke kan hjælpe med behandling, men gerne vil hjælpe borgeren videre.

Er du i tvivl om, hvorvidt der er brug for behandling, eller skønner du, at der er, så hjælp gerne borgeren med at få en tid hos lægen med henblik på

en videre henvisning til behandling. Hvis du ikke har mulighed for at tage med borgeren, så hjælp gerne med et finde en, der kan støtte borgeren og evt. tage med som bisidder.

Kontakt

Folderen her har beskrevet nogle af de temaer, der erfaringsmæssigt kan fylde i samarbejdet med udsatte grønlandere.

Vil du vide mere om emnet eller har du brug for sparring, kan du søge yderligere viden her:

Naapiffik, Kofoeds Skole
Holmbladsgade 120,
2300 København S
Telefon 4173 3055

Det Grønlandske Hus i København
Løvstræde 6
1152 København K
Telefon 3391 1212

Foreningen Grønlandske Børn
Telefon 3585 8330

Fedtekældereren, Kirkens Korshær
Telefon. 3254 5608

Hjemløseenheden
Telefon 3317 4122

www.udsattegroenlaendere.dk